

УДК 338.436.33

Гринчишин О.В., науковий співробітник
Гузь К.Ф., старший науковий співробітник
Шкоробот Т.М., науковий співробітник
Український інститут експертизи сортів рослин
e-mail: grynychshyn@sops.gov.ua

КОПЕРАТИВНА МОДЕЛЬ ПОСТАЧАННЯ СОРТОВОГО НАСІННЯ В КРАЇНАХ ЄС

В умовах інтеграції України до ЄС вкрай важливими завданнями є впровадження стратегії розвитку аграрного сектору та реформування агропромислової галузі для імплементації до європейських норм та ринкового середовища.

Аналіз способів кооперації фермерських господарств у розрізі постачання сортового насіння їх членам показує високу інвестиційну привабливість ф'ючерсних та форвардних проектів у Польщі, Франції, Швеції, Німеччині та країнах Прибалтики.

Аграрна політика ЄС підтримує кооперацію як найважливіший елемент організації виробництва, ринку і стабілізації цін. Частка аграрних кооперативів становить 60 - 98%, причому більшість з них або є вертикальними коопераціями, або утворюють вертикальні конгломерати, які об'єднують постачальницькі, виробничі, збутові, переробні, кредитні, консультаційні та інші технологічні функції. Такі кооперації мають власні селекційні підприємства, або працюють лише з кількома селекційним науковими організаціями. Частка ф'ючерсних та форвардних поставок із замовленням конкретних сортів в країнах ЄС складає більше половини всіх контрактів, тоді як в Україні ця частка значно менша. Наші аграрії самі обирають ті сорти, які будуть вирощувати для подальшого збуту.

Слід зауважити, що європейський досвід ведення агробізнесу сформував таку модель постачання насіння, коли чистотою виведення сорту займаються лише певні (не обов'язково спеціалізовані) фермерські угіддя. Опісля постачають насіння решта членів кооперативу, які вирощують культуру для збуту готової продукції. Причому

існують певні критерії, при яких надлишки насіння можна використати для наступних посівів. Дослідження показали, що прибутковість кооперативів зростає, коли вирощуванням та постачанням насіння займаються одні господарства, а вирощуванням культур з цього насіння інші. При цьому господарства, що заготовляють насіння, змінюються в залежності від потреб ринку та отриманих якісних характеристик вирощеної культури. Цим питанням у вертикальних кооперативах займається спеціальна дорадча комісія, яка опирається на отримані селекційні висновки, агрономічні показники, та показники фінансової ефективності. Доволі часто трапляється практика коли великі кооперативи та агрохолдинги залучають до вирощування певного сорту культур окремі малі та середні фермерські угіддя. Це відбувається у наступних випадках: для страхування ризиків ф'ючерсних та форвардних поставок достатньою кількістю продукції, коли власних потужностей по вирощуванню культури не вистачає; для монополізація ринків збуту; для проведення селекційних досліджень.

Використання такої моделі постачання насіння дає кооперативу 0.5-5% додаткового прибутку, та до 28,5% додаткового прибутку від інтелектуальної власності на сорти культур селекційним організаціям.

Важливим для українських господарств є пошук та залучення європейських інвесторів до вирощування чистих сортових культур серед кооперативів та агрохолдингів ЄС, це надасть змогу цим господарствам вийти та закріпитися на міжнародному ринку.

УДК 631.8:633.35

Грищенко О. В., канд. с.-г. наук, доцент,
Хоменко А. М., магістр I року
Національний університет біоресурсів і природокористування України
e-mail: ovgr@bk.ru

ВПЛИВ МІНЕРАЛЬНИХ ДОБРІВ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ ГОРОХУ

Введення в сівозміну бобових культур, особливо гороху, роль яких не вичерпується одним лише забезпеченням азотом, а також збагаченням орного шару іншими зольними елементами живлення. Бобові також зменшують ризик розвитку захворювань у польових сівозмінах, є добрим напівпаровим попередником озимої пшени-

ці, що являється актуальним у даний час, коли спостерігається зміна клімату.

Сучасні технології вирощування бобових культур повинні базуватися на управлінні процесами забезпечення високої зернової продуктивності та якості зерна і спрямовуватись на максимальне використання біологічного потенціалу продуктивнос-

ті культур за рахунок підвищення ефективності використання природних та антропогенних факторів, включати оцінку комплексу агрометеорологічних і ґрунтових умов, вибір найінтенсивніших сортів, науково обґрунтоване застосування добрив, системи догляду за посівами, інтегрований захист рослин від бур'янів, шкідників і хвороб.

Дослідження останніх років свідчать, що врожайність насіння гороху залежить від багатьох елементів технології, а саме від сорту, норми висіву та рівня мінерального живлення. Одним з найважливіших завдань у вирішенні низки проблем є підвищення врожайності та якості насіння шляхом впровадження високопродуктивних сортів гороху саме з вусатим типом листків.

Безпосередньо при удобренні гороху вносять тільки мінеральні добрива. Коренева система гороху характеризується високою засвоювальною здатністю, використовуючи елементи живлення з важкорозчинних сполук. Горох підвищує рухомість фосфору в ґрунті, а це поліпшує фосфорне живлення наступних культур.

Дослідження проводили в Агрономічній дослідній станції Національного університету біоресурсів і природокористування України у стаціонарному польовому досліді кафедри агрохімії та якості продукції рослинництва. Ґрунт дослідної ділянки лучно-чорноземний карбонатний на лесовидному суглинку, характеризується середнім умістом гумусу, середнім забезпеченням рухомим фосфором і низьким – обмінним калієм.

Дослід закладено у трикратному повторенні, площа посівної ділянки становить 172 м², облікової – 100 м². Вносили мінеральні добрива: аміачну селітру, амофос, калій хлористий.

Найвищу продуктивність гороху сорту Царевич в 2016 році було отримано за внесення N₄₅P₉₀K₉₀, що забезпечило утворення 6,6 шт. бобів, 3,4 шт. насінин, 4,24 г масу насіння з однієї рослини, за таких показників структури врожайність склала – 3,89 т/га, на контролі (без добрив) – 2,93 т/га. Вміст білка на цих варіантах становив відповідно 20,7 та 22,0 %.

УДК 631.16:631.527

Гудзенко В. М., канд. с.-г. наук, завідувач лабораторії селекції ячменю

Бабій О. О., молодший науковий співробітник

Миронівський інститут пшениці імені В.М. Ремесла НААН

E-mail: barleys@mail.ru

СТВОРЕННЯ ВИХІДНОГО МАТЕРІАЛУ ДЛЯ СЕЛЕКЦІЇ ГОЛОЗЕРНИХ СОРТІВ ЯЧМЕНЮ ЯРОГО

Проблема забезпечення людства продуктами харчування в умовах стрімкого зростання населення планети і глобальних кліматичних змін залишається надзвичайно актуальною. Ячмінь – одна з світових культур за посівними площами і валовими зборами зерна. На сьогодні найбільша частка зерна ячменю використовується для годівлі тварин (60-65 %), солодової промисловості (30-35 %) і лише близько 5 % безпосередньо на харчові цілі. Однак останніми роками суттєво зросла увага до культури ячменю саме у зв'язку з численними дослідженнями що свідчать про надзвичайно позитивний вплив на організм людини продуктів харчування виготовлених з ячменю. У даному аспекті значний інтерес становить голозерний ячмінь. Це пов'язано з можливістю створення сортів з відчутно вищим вмістом білка та поліпшеним біохімічним складом. Переконаливо доведено перевагу як харчових, так і кормових якостей зерна і продуктів виготовлених з голозерного ячменю, порівняно з традиційним плівчастим.

Враховуючи обмежену кількість сортів ячменю голозерного в Україні, першим етапом селекційних досліджень починаючи з 2008 р. в Миронівському інституті пшениці імені В.М. Ремесла НААН (МІП) була інтродукція з Національного центру генетичних ресурсів рослин України і міжнародного центру ICARDA (розсадники INBON08IN,

ISEBON08INC, INBON 2009-2010 та INBYT 2009-2010 та ін.) понад 300 зразків голозерного ячменю та дослідження їх в умовах Лісостепу України. Для подальшої селекційної роботи відібрані кращі за господарсько цінними ознаками зразки – Козацький, Ахілес (UKR), Me bere (CAN) та ін.

Для створення вихідного матеріалу схрещування проводимо як між голозерними зразками, так і голозерних з більш селекційно «відпрацьованими» вітчизняними та зарубіжними плівчастими сортами для поліпшення господарсько цінних ознак отриманих у послідовному голозерних форм. Для цього також використовуємо ступінчасті та зворотні схрещування. При схрещуванні гол озерних та плівчастих форм у першому поколінні в усіх комбінаціях домінувала плівчастість. У другому поколінні для всіх комбінацій відмічено статистично достовірне моногібридне розщеплення (3:1). За господарсько цінними ознаками виділено перспективний селекційний матеріал у комбінаціях як від схрещування лише голозерних, так і голозерних з плівчастими батьківськими компонентами. Створений гол озерний селекційний матеріал ячменю ярого проходить вивчення в гібридних і селекційному розсадниках, а140 голозерних ліній під урожай 2017 р. висіяні у контрольному розсаднику.